

8 Caroline Mathilde og Struensee

Tænk at blive forlovet med en person fra et andet land, som du aldrig før har mødt, og så allerede som 13-årig og så et par år efter at skulle flytte langt væk fra dine venner og sige farvel til din familie og lille hund, som du måske ikke kommer til at se igen. Sådan er det for Caroline Mathilde, der i 1700-tallet er dronning i Danmark, og her blev hun gift med en konge, der er lidt skør, og hun bliver forelsket i en anden mand.

Hvad det alt sammen handler om, kan du høre om i det her afsnit. Og forresten, så er det måske en god idé at føre den her episode sammen med en voksen, for historien her er både ond og dramatisk, men bare rolig, det er også en historie, der handler om kærlighed.

Mit navn er Rikke Mia, og du lytter til Danmarkshistorie for børn, og jeg taler med Johanne Steenstrup.

Jeg arbejder jo her på Nationalmuseet inde midt i København, og her arbejder jeg med at lave primært rundvisninger for voksne og for børn.

Vi sidder allerøverst oppe på Nationalmuseet i et stort og næsten tomt lokale, og inden Johanne begynder at fortælle om Caroline Mathilde, så skal vi lige tilbage til den tid, hvor hun bliver født. Caroline Mathilde bliver født i 1751 år, og det er en periode i historien, man kalder for Oplysningstiden. På det her tidspunkt sker der nogle ændringer i samfundet. Det handler blandt andet om at få mere frihed. For eksempel så var det ikke almindeligt, at folk bare kunne skrive og tale om alt det, de havde lyst til. Det måtte man simpelthen ikke, men det bliver der lavet om på med det, der hedder "ytringsfrihed" - friheden til at ytre sig, som er et andet ord for at sige, hvad man gerne vil. Og så begynder folk i det hele taget at ville lave ting om, og en de ting, der er ved at ændre sig, er blandt andet, at børn bliver opdraget uden helt så mange regler, som der har været før. Caroline Mathilde bliver altså født i en tid med en masse forandringer og nye tanker. Hun bliver født i England og vokser op med en masse søskende og en storebror, der bliver konge af England.

Da hun så er de her 13 år, så bliver hun forlovet med den danske konge, eller det vil sige den danske kronprins, er han på det her tidspunkt. Det er sådan en, der ikke er

konge endnu, men som skal være konge. Og han hedder Christian, og han er 15 år gammel, da de bliver forlovede, og hun er 13 år gammel. Og de faktisk fætre og kusiner.

Caroline Mathilde blev altså forlovet med sin fætter, den danske kommende konge, der kommer til at hedde Christian den 7., og hun er kun 13 år, da hun bliver forlovet. Det er altså ikke særlig gammelt. Men det er ikke helt unormalt på det her tidspunkt og slet ikke i kongefamilien. Hendes familie, det engelske kongehus, og Christians familie, det danske kongehus, har aftalt, at det er en god idé, hvis de to bliver gift, for så kan England og Danmark være venner og arbejde sammen. Så det er ikke, fordi de er forelskede, at de bliver gift, for på det her tidspunkt har de faktisk aldrig set hinanden.

Og derfor er det sådan, at den dag de bliver gift, der er hun jo så blevet 15 år, og han er 17. Det foregår ovre i England, og Christian er slet ikke med. Han er hjemme i København, så Caroline hun bliver gift med sin egen bror, der lader som om han er kongen af Danmark. Så hun bliver gift med, det man kalder, en stedfortræder, og man siger, at hun var simpelthen så ked af det den dag. Så ham, der skulle male hendes portræt, han måtte opgive, fordi hun græd så meget, som hun så helt forfærdeligt ud. Så hun har altså ikke synes, det var super sjovt at skulle giftes.

Forestil jer også at være 15 år og skulle giftes, og den hun skal giftes med - hendes egen fætter - han er der ikke engang.

Okay, det er altså et lidt underligt bryllup, hvis du spørger mig. Caroline Mathilde bliver gift med sin fætter. Men det er broren, der er stedfortræder. Det betyder, at de leger, at han er Christian, altså lige den dag. Så når Caroline Mathildes bror siger ja til at blive gift, så er det i virkeligheden for Christian, han siger ja.

Det er lidt indviklet, men i hvert fald lyder det ikke som et specielt romantisk bryllup. Jeg vil bare sige, at hvis jeg en dag skal giftes, så regner jeg altså med, at min kommende mand vil være der. Men ved det her bryllup kommer aftalen ligesom på plads om, at nu er hun gift med Christian, og hun er klar til at tage til Danmark.

Hun rejste faktisk allerede dagen efter sit bryllup, så det er nok også derfor hun har været ked af det. Så næste dag, der skulle hun så sejle over Den Engelske Kanal, og

så blev hun taget imod ovre på den anden side af vandet, og der måtte hun så sige farvel til alle sine hofdamer. Hun havde også en lille hund, hun måtte sige farvel til, før hun fik alt sit tøj taget af og fik nyt tøj på, så hun blev simpelthen sådan ligesom et nyt barn taget imod i Danmark. Alt var nyt. Nye hoffolk trådte til. Det må altså have været lidt hårdt for Caroline Mathilde at skulle sige farvel til alle dem, hun kender, og så skulle man nok have nogle nye hoffolk. Det er sådan nogle folk, der hjælper, og varter den kongelige familie op. Det kan for eksempel være tjenestefolk. Dengang kunne man ikke bare lige tage en flyver, så det tog faktisk en hel måned, før hun kom til Danmark med skib, men hun ankommer i Roskilde.

Der møder man så Christian første gang. Og der siger man, at de står og kigger på hinanden. Og det er som om, de bliver lidt overraskede, fordi de begge to meget lyse. De er helt lyshåret som næsten platinblonde og helt lyseblå øjne, og så har de været nogenlunde lige høje, ikke så store. Så de kigger på hinanden og kan godt se, at de faktisk ligner lidt hinanden og som fætter og kusine. Christian er dog meget lille og tynd og Caroline Mathilde hun er sådan i lidt bedre stand.

Christian er lidt spøjs, fordi han tager fat om livet på hende, siger man og så svinger han hende rundt, så hun bliver sådan helt overrasket. Og sætter han sig op i vognen til hende på vejen, og det var slet ikke meningen, at han skulle sidde i samme vogn som hende ind til København, men det gør han. Så der har de måske siddet og snakket sammen og lige kigget lidt på hinanden og tænkt: "Mhm, så det er dig, der er min kusine og kone."

Det må altså have været underligt at møde hinanden der for første gang og så allerede være mand og kone og at vide, at man skal bruge resten af livet sammen. Måske har de synes, det var lidt spændende og skræmmende på samme tid. Og så skulle de ligne hinanden en hel del. Bortset fra at Christian den 7. er lidt tyndere end Caroline Mathilde.

Ifølge det som man kan læse, så blev de aldrig rigtig forelsket i hinanden. Christian han var lidt specielt. I dag ved vi, at han nok var psykisk sårbar, ville man kalde det, han var faktisk det man ville kalde skizofren. Det er det bedste bud. Han var ikke rask, og han fik det værre og værre, så allerede tidligt efter de er blevet gift, en måneds tid efter, der begynder Caroline Mathilde at kunne mærke, at han er lidt speciel. Så deres forhold er ikke supergodt, så jeg tror ikke, de bliver forelskede i hinanden.

Christian var altså det, som man i dag ville kalde psykisk sårbar eller måske skizofren. Det betyder, at han ikke altid ved, hvad han gør, og at han ikke altid kan styre sine tanker og handlinger. Det er ikke noget, han gør med vilje. Men det kan være rigtig svært at styre for ham.

Han gør nogle lidt specielle ting, også lidt frækt og lidt grænseoverskridende. Der er også nogle historier om, hvordan han kører rundt med en af hendes damer, som han ikke er særligt glad for, han køre rundt med hende i kane, og det er snevejr, han elsker at køre i kane, og så drejer han kanen sådan rigtig hårdt, så de falder ud i sneen. Han er som lidt specielt på den måde.

Caroline Mathilde og Christian bliver ikke rigtig er forelsket i hinanden. Men selv om de ikke bliver forelskede, så får de alligevel en søn. Han hed Frederik, og engang i fremtiden skal han være konge af Danmark.

Der er sket det, at Christian han bliver vildere og vildere, ikke?, Og han har også fået en elskerinde, der hedder Støvlet-Cathrine, og han render rundt ude i byen om aftenen sammen med hende og baldre vinduer og laver ballade. Og han har sagt til nogen, men nu vil han rase i to år. Nu vil han have lov til bare render rundt og opføre sig helt åndssvagt. Han gider ikke at være konge. Han har slet ikke lyst til det. Så man beslutter sig ligesom for at prøve at få lidt styr på ham. Og så skal han ud på en udlandsrejse, så han skal ligesom ud og møde nogle andre mennesker ude i Europa, og nogle andre kongelige.

Christian bliver altså mere og mere syg, og måske har han også en lidt fræk side, hvor han godt kan lide at lave ballade. I hvert fald går han og kysser lidt på en dame, der hedder Støvlet-Cathrine, samtidig med at han jo er gift med Caroline Mathilde. En støvlet er forresten sådan en sko med en hæl. Og de løber rundt om aftenen og smadrede vinduer. Måske fordi de synes, det er sjovt at lave ballade?

Samme år som Christian blev gift med Caroline Mathilde, blev han også konge, men det har han faktisk slet ikke lyst til. Han er altså blevet født til noget, som han ikke vil. Og han føler, han er helt forkert. Så forkert, at han en dag begynder at tro, at han er et forbyttet barn. Altså at hans forældre slet ikke er hans rigtige forældre. Men det er der

nu ikke noget, der tyder på. Christian synes nok bare ikke, at det er så sjovt at være ham og være konge af Danmark. Han tager ud på en rejse i udlandet, måske for at komme lidt væk fra det hele, og for at møde nogle andre kongelige og se, hvordan de klarer det. Og på den her rejse, så skal der en læge med, hvis der nu skulle ske noget med kongen. Og den her læge af en tysk læge, der hedder Johann Friedrich Struensee. Og han bliver rigtig gode venner med kongen. På et tidspunkt på rejsen får Christian det dårligt på grund af sygdommen. Så de rejser tilbage til København igen, og Struensee kommer med. Han bliver faktisk kongens livlæge og nye bedste ven.

Så sker der det, at Caroline Mathilde, hun er faktisk... Det kan godt være hun er blevet populær iblandt folk. De kalder hende dronning Mathilde og er meget glad for hende. Men hun er faktisk blevet sådan lidt deprimeret og trist og gider ikke rigtig noget mere. Og det er faktisk kongen, der lægger mærke til det her, siger til Struensee. "Kan du ikke lige se til Caroline Mathilde, fordi hun har det så godt, tror jeg?" Så Struensee han tilser faktisk dronningen, og så konstaterer han, at hun lider af kedsomhed. Og hun bevæger sig heller ikke nok, og hun spiser lidt for meget, fordi Caroline Mathilde. ja, hun var rigtig glad for kager og søde sager. Så hun har nok siddet og kedet sig på slottet og ikke haft så mange venner og spist en masse søde sager. Så hun var lidt trist. Og han foreslår så, at hun skal begynde at ride, fordi det er godt at få noget motion.

Caroline Mathilde keder sig altså på slottet, og hun er lidt deprimeret. Det betyder blandt andet, at man har svært ved at tage sig sammen til noget og ofte er ked af det. Og så begynder hun at ride ture med Struensee, og de lærer hinanden bedre og bedre at kende.

Vi ved det jo ikke med sikkerhed, men de fleste tror, at det der sker, det er, at i hvert fald Caroline Mathilde bliver forelsket i Struensee. For eksempel er der maskebal, så har vi historier om, at de pludselig forsvinder og er væk i lang tid, og Caroline Mathilde kommer pludselig tilbage med røde kinder, siger helt glad: "Kan I gætte, hvor jeg har været henne?" til sine hofdamer, og sådan noget. Så hun virker som en forelsket teenagepige.

Et maskebal er for resten sådan en fest, hvor man danser og har masker på. Det kan være sådan en maske, man har for øjnene, og sådan nogle maskeballer holder man på slottet dengang i 1700-tallet.

Det er et kæmpe slot, de bor på! I skal forestille jer 800 værelser på slottet, og mange steder så er der sådan nogle hemmelige døre i væggene, der går ind til sådan nogen gange, hvor tjenestefolkene kunne gå rundt mellem værelserne uden at blive set. Så man har kunnet gemme sig og løbe rundt i de gange. Det har været ligesom en labyrint, så I skal forestille jer, at der har Caroline Matildes og Struensee måske kunne mødes i hemmelighed i nogle af de gange.

Og tjenestefolkene, de begynder at blive lidt mistænkelige. De tænker: "Ej, er dronningen og Struensee begyndte at blive kærestes?" Så de stryger faktisk mel ud på gangene mellem dronningen og Struensees værelser. Og så går rygten, at mel er pudder, at man simpelthen har kunnet se fodsporene i pudderet eller i melen, som man kan konstatere, at Struensee har besøgt dronningen eller den anden vej rundt. Der var masser af sladder på sådan et stort slot, så de begynder selvfølgelig at sladre rigtig meget.

Caroline Mathilde og Struensee begynder altså at blive lidt kærestes, men Caroline Mathilde er stadig gift med kongen, så det er lidt noget værre noget. Men mon ikke også, at Struensee har været en meget god kysser? Han er i hvert fald den første mand i Danmarkshistorien, som vi ved med 100% sikkerhed børstet tænder med tandpasta. Det har man nemlig ikke altid haft. Men efter hans død fandt man i hans skuffer en opskrift på, hvordan man kunne lave tandpasta. Struensee er altså højst sandsynligt hemmelig kærestes med dronningen og er bedste venner med kongen. Og faktisk kan han få kongen til hvad som helst. Og det bliver ordnet sådan, at det nærmest er Struensee, der bestemmer, og ikke så meget kongen, som jo heller ikke er så glad for at være konge. Så måske synes Christian egentlig, at det er meget rart.

Men Struensee laver en masse ting om. For eksempel sørger han for, at der ikke er lige så mange babyer, der dør som tidligere, fordi man sørger for, at man bliver bedre til at vaske sig og gøre rent, når børnene bliver født. Og så sætter han numre på husene, så vi får husnumre. Det har man ikke rigtig haft før, så når man skulle forklare, hvor man boede, så var det noget med: det er det der røde hus på hjørnet. Men det bliver der altså lavet om på, så man for eksempel kan sige: "Jeg bor i nummer 11." Og så sørger han for at folk får lov til at skrive og sige lige hvad de vil, uden at blive sat i fængsel eller

få bøder. Det er det, der hedder "ytringsfrihed" - retten til at ytre sig, som du hørte om tidligere.

Han afskaffer også torturen. Det var en metode, som for eksempel politiet og soldaterne brugte til at få folk til at indrømme noget. Tit noget de slet ikke havde gjort, så man kunne straffe dem. Man kunne for eksempel finde på at brænde dem i hovedet med glødende jern eller knuse deres knogler i en skruetvinge eller med en kølle. Og når folk så sagde "Ja, det var mig!" bare for at blive fri for torturen, så kunne man sige: "Jamen, han har jo indrømmet, at det var ham. Nu kan vi godt straffe ham!" Men det afskaffer Struensee.

Jeg tror ikke, da han kommer til Danmark, at han tænkte, at nu kan jeg tage magten i Danmark. Det tror jeg egentlig ikke. Men han så pludselig nogle muligheder for at få ændret nogle ting, som han syntes var vigtige at få ændret. Og jeg tror virkelig også, at han tænkte at han hjalp kongen.

Der er mange, der også bliver sure på Struensee. Man er lidt "Uh, ham tyskeren, der kom meget, skal lave om på det hele!" Men nogen der især er sure, det er kongens stedmor, Juliane Marie. Fordi hun har også en søn, som altså er kongens halv lillebror.

Og hun har måske tænkt, hvis kongen er rigtig syg. Og det er han faktisk begyndt at blive på det tidspunkt. Han har det ikke særlig godt. Så kunne det jo være, at min søn kunne blive konge i stedet for? Hvordan lever han Struensee? Han skal da ikke komme og bestemme. Hvis der er nogen, der skal bestemme, så er det min søn! Så hun er også sur.

Selv om det er nogle meget gode ting Struensee laver om i Danmark, så er der altså nogen, der er sure på ham. Især her Juliane Marie, for hun vil gerne have, at det er hendes søn, der skal være konge af Danmark, hvis Christian er for syg. Så hun vil gerne af med Struensee.

Og så sker der også det, at Caroline Mathilde får et barn: en lille prinsesse, der hedder Louise Augusta, og det er nok Struensee, der er far til barnet. Det virker ikke til at kongen kender til deres kærestier og måske egentlig også er okay med det.

Men Juliane Marie vil gerne af med Struensee, for han skal ikke bare komme og bestemme alt muligt, så hun udtænker en snedig plan, som også bliver kaldet for et kup, hvor hun sammen med nogle andre vil af med Struensee. Du kender måske et bankkup, hvor man prøver en masse penge i en bank? Her kan man sige, at det er magten, man røver, at det skal ske på en aften, hvor der er et stort maskebal.

Og den her aften der er kongen. Han gider ikke rigtig være med til at danse, så han sidder mest ved nogle borde, denne her aften, men Caroline Mathilde og Struensee de danser og har han masker på. Og hvad de ikke ved, det er, at enkedronningen, altså er kongens stedmor, Juliane Marie, hun er gået sammen med nogle højtstående hoffolk og har besluttet sig for at lave et kup mod Struensee og Caroline Mathilde.

Juliane Marie, stedmoren, mødes med de her folk, som hun har aftalt at lave kuppet med. Og der er nogle soldater med med uniformer på. Og da ballet er ovre, og de alle sammen er gået i seng, så går de hen til kongen og vækker ham midt om natten, så han bliver helt forskrækket. Og så giver hun ham et brev, som hun selv har skrevet, hvor der står, at Struensee og Caroline Mathilde har planer om at overtage magten i landet. Han skal skrive under på, at det er rigtigt, og at de kan blive fanget. Kongen er helt forvirret. Det kender du måske selv, hvis du pludselig vågner om natten, og han er også ret syg. Så måske forstår han heller ikke helt, hvad der sker. Så han skriver bare under på en papiret. De går hen til Struensee, vækker ham og fanger ham, og han bliver kørt væk og sat i fængsel.

Og så går der ikke særlig lang tid. Så står der pludselig os soldater ved Caroline Mathildes værelse, og historierne fortæller, at hun går helt agurk. Hun hopper ud af sengen og står der i sine underkjole og skriger og råber, at hun vil have lov at tale med Struensee, og hun skal tale med kongen, og "hvor er mine børn?" råber hun. Og hvad laver I? Og hvad bilder I jer ind? Og hvad sker der? Hun er helt forvirret. Bange, bekymret og vred.

Caroline Mathilde er altså vred og bange for, hvad der skal ske. Hun løber hen til Struensees værelse, som er tomt, for han er allerede blevet kørt væk, og da hun løber ned til kongen, så står der soldater i vejen, og hun kan ikke komme til at tale med ham. Og så ved hun altså godt, at det her, det er ikke så godt. Hun skal altså også tages til fange på et slot, der hedder Kronborg Slot, og hun må ikke få sin søn med. Men hendes

lille datter Louise Augusta er så lille, at hun stadig giver hende bryst, så hun bliver altså nødt til at komme ned. Og sammen skal de ud og køre væk i en hestevogn.

Så hun svøber hende ind i et lille sjal, og går ned af trappen og ude foran, der holder der en vogn og venter. Og det er altså otte graders frost den her morgen, så det har været rigtig koldt! Og turen til Kronborg har i hvert fald taget nogle timer i otte graders frost, og gad vide hvad hun har siddet og tænkt på vejen. "Hvad skal det ende med?" Og så kommer hun altså til Kronborg Slot, som er et kæmpestort, gammelt, koldt slot og Caroline Mathilde hun sætter sig på en stor kiste og så sidder hun græder hele natten.

Som du kan høre, så ender den her historie altså ikke lykkeligt for Caroline Mathilde og Struensee. Caroline Mathilde bliver holdt fanget på Kronborg Slot og bliver skilt fra kongen. Noget der var ret usædvanligt dengang.

Caroline Mathilde bliver smidt ud af Danmark og landsforvist til Tyskland. Hun må altså ikke være i landet mere. Det er hendes straf, efter hun hårdt presset indrømmer sit forhold til Struensee. I 1700-tallet kunne man altså godt finde på at slå folk ihjel, hvis de havde gjort noget meget slemt. Men det kan man ikke se godt med Caroline Mathilde. For hun er jo kongen af Englands søster, og man vil ikke blive uvenner med England, så i stedet for bliver hun altså sendt væk til et slot i Tyskland.

Hun er ret ulykkelig, for hun må ikke få sine børn med. De skal blive i Danmark, hvor de hører til som dansk prins og prinsesse, og hun ser dem aldrig igen.

Caroline Mathilde bliver syg og dør inden sin 24 års fødselsdag. Man kan ikke ligefrem sige, at det går meget bedre for Struensee, for hans straf er, at han skal slås ihjel.

Og han bliver kørt ud til cirka der, hvor Fælledparken ligger i dag ude på Østerbro. Derude på Fælleden, hvor dyrene græssede, der havde man bygget en cirka fem meter højt skafot, som er et kæmpe træstillads med en trappe op til og midt på stilladset, der stod en stor, tung, huggeblok. Og ved siden af huggeblokken der stod bødlen med en økse, som de faktisk har her på Nationalmuseet i dag.

Hvis folk blev dømt til døden på den tid, så var en af metoderne at hugge hovedet af dem, mens alle dem, der ville så på, og ham, der gjorde det, hed en bøddel.

Han havde altid selv et klæde over hovedet, så man ikke kunne se, hvem han var, og Struensee fik altså hugget hovedet af. Herefter er det i en periode stadig moderen Juliane Marie og hendes søn, der styrer landet. For Christian er for syg, så man kan sige, at hun fik sin vilje. Men da Frederik den 6., Christian og Caroline Mathildes søn, bliver 16 år, tager han magten tilbage. Det sker faktisk også ved et slags kup. Altså det her, hvor man på en måde stjæler magten. Og Frederik den 6.'s lillesøster Louise Augusta, der er nok er Struensee og Caroline Mathildes datter, vokser op og får selv en datter, der hedder Caroline Amalie, og hun bliver gift med ham, der bliver til Christian den 8.. Men det er en helt anden historie.

Og de kongelige bliver tit gift på kryds og tværs af lande. Så Struensees blod og gener fortsætter altså ind i kongefamilien mange generationer frem.

Mange i den familie har også kaldt deres piger Caroline Mathilde, så der er mange Caroline Matilde'er i det europæiske kongehus, og de er alle sammen efterkommere af Struensee og Caroline Mathilde, hvis de altså var kærester dengang tilbage i 1700-tallet. Det er lidt sjovt at tænke på.

Selv om historien ender ulykkeligt, så har Struensee betydet meget for, hvordan vi har det i dag. Han kom nemlig med nogle rigtig gode forandringer, for eksempel både at afskaffe tortur og indføre ytringsfrihed, så vi i dag kan sige lige, hvad vi vil. Mit navn er Rikke Mia Skovdal, og du har lyttet til "Danmarkshistorie for børn", produceret af Talk Town i samarbejde med Nationalmuseet. Tak, fordi du lyttede med.